

Baba Kama Sources 25

רי"ף מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

ת"ר אין לו אלא עידית כולן ניזקין ובעל חוב וכתובת אשה גובין מן העידית בינונית כולן גובין מן הבינונית זיבורית כולן גובין מן הזיבורית היו לו עידית ובינונית וזיבורית ניזקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית היו לו עידית ובינונית ניזקין בעידית ובע"ח וכתובת אשה בבינונית וזיבורית ניזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית וכתובת אשה בזיבורית ניזקין ובעל חוב וכתובת אשה בזיבורית קשיאן אהדדי אמר רבינא בדעולא קמיפלגי דאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזיבורית שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה וגו' מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכליו ומה טעם אמרו בעל חוב בבינונית שלא תנעול דלת בפני לוויין מאן דאמר בעל חוב וכתובת אשה בזיבורית לית ליה דעולא ומאן דאמר בעל חוב וניזקין בבינונית אית ליה דעולא:

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

אין לו אלא עידית. מי שהיה עליו לשלם נזקין ובעל חוב וכתובת אשה כלן גובין. כללא דמילתא כל היכא דאית ליה כדיניה לא שקיל דעדיף מיניה ולא יכול הנתבע לדחויי לדגרע מדיניה וכל היכא דלית ליה כדיניה אי איכא דגרע מיניה שקיל ואי ליכא אלא דעדיף מיניה שקיל מיניה:

וכתובת אשה. בזיבורית פרק הניזקין (דף נ ב) אמרי' טעמא דיותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא:

בינונית וזיבורית. כתב הרמ"ה ז"ל דהלכתא כהך מתניתין לבד מהך בבא מציעתא דלית הלכתא הכי דבע"ח בבינונית אלא היכא דהיתה לו עידית ומכרה אבל לא היתה לו עידית לאחר שעבודא דבע"ח נזקין בבינונית ובע"ח וכתובת אשה בזיבורית כדבעי למימר לקמן:

עידית וזיבורית וכו'. דמדאורי' בע"ח בזיבורית כדאמר לקמן ורבנן הוא דתקון ליה בינונית משום נעילת דלת והיכא דליכא בינונית ליכא תקנתא:

דרכו של אדם להוציא. אף על גב דשליח ב"ד הוא לא היה מוציא אלא מה שהלוח נותן לו דהיינו פחות שבכלים וה"ה כשנותן קרקע נותן הפחות:

(מר אית ליה וכו'). כתב הרמ"ה דמסתברא דרבינא מוקי להו לתרוייהו כשהיה לו עדיית כשלוה ואחר כך מכרה דומיא דאיך שנוי דכתיב' בגמ' ומאן דתנא בעל חוב בבינונית אזיל בתר שעבודא דמעיקרא ומעיקרא מקמיה דמכרה לעידית לגבי דידיה בינונית הואי אף על גב דהשתא בתר דמכרה קם ליה הבינונית עידית:

ומאן דאמר. בזיבורית אזיל בתר גוביינא וכיון דבעידן גוביינא לגבי דידיה עידית הוא לא גבי מיניה ובמאי קא מיפלגי בדעולא קא מיפלגי מאן דאזיל בתר שעבודא דמעיקרא לית ליה דעולא דאמר דבר תורה בע"ח בזיבורית אלא מדאורייתא דינו בעידית ורבנן הוא דתקון דלא ליגבי אלא בבינונית משום חששא דאקפוז ואלונו וכיון דמעיקרא קודם שמכר העידית משתעבד ליה הבינונית תו לא פקע שעבודא מיניה ומ"ד בע"ח בזיבורית ואזיל בתר גוביינא אית ליה דעולא דאמר דבר תורה בעל חוב בזיבורית ורבנן תקנו בינונית משום נעילת דלת וכי תקינו רבנן היכא דהויא בינונית לגביה בעידן גוביינא אבל השתא דחזר ליה עדיית לא תקון והלכתא כרבינא ואליבא דמאן דאזיל בתר שעבודא דמעיקרא וכדאמרן ודלא כעולא דהא טעמא דעולא משום דחשיב זבורית פחות שבכלים ורב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע פליגי עליה וסבירא להו דאפילו גבי נזיקין שדינן בעידית מדאורייתא כל מידי דיהיב ליה ממטלטלי ואפילו סובין איקרי מיטב וכ"ש גבי בע"ח ואדרבה איכא למילף מינה דבע"ח בעידית ורבנן הוא דאוקמוה בבינונית כדי שלא יראה האדם דירה נאה ושדה נאה לחבירו ולא יאמר אקפוז ואלונו כדאיתא ריש פרק הניזקין וק"ל כרב פפא ורב הונא דבתראי נינהו ומיהו אי לא הויא ליה עדיית ללוה בשעה שלוה נמצא דעידית הוא לגבי הבינונית דעלמא

דקי"ל בשלו הן שמין ובעל חוב לא גבי מעידית אלא היכא דליכא אחר הלכך בכה"ג נזקין בבינונית ובע"ח וכתובת אשה בזיבורית ע"כ

חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

לא דכ"ע בשל עולם הן שמין ולא קשיא כאן שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא כאן שהיתה בינונית שלו כעדיית דעלמא, ה"ג, ויש גרסאות אחרות וזו הנכונה והעולה כהוגן.

רבינא אמר דכ"ע בשל עולם הן שמין והכא בדעולא קא מיפלגי כו' מר אית ליה דעולא ומר לית ליה דעולא. אית ספרים דגרסי הכי. ויש מי שפירש לפי גירסא זו דכ"ע בשל עולם הן שמין וכגון שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא והא דתניא נזקין ובע"ח בבינונית אית לי' תקנתא דעולא אפילו בשאין לו אלא בינונית וזיבורית, ומ"ד נזקין בבינונית ובע"ח וכתובת אשה בזבורית לית ליה תקנתא דעולא בהא, דכי תקינו רבנן בעל חוב בבינונית הני מילי היכא דאית ליה עידיית ובינונית וזיבורית דקיימא עידיית קמיה אבל בדלית ליה אלא בינונית וזבורית לחודייהו לא תקינו רבנן. והראב"ד ז"ל הקשה שאין כן לשון הגמרא מר אית ליה תקנתא דעולא אלא מר אית ליה דעולא, ועוד כי התקנה לא היתה דעולא אלא מן המשנה וכדתנן בפרק הניזקין ועולא לא בא אלא לפרש הברייתא כי דבר תורה בזיבורית, ועוד קשה דאנן קי"ל דבשלו הן שמין כרב נחמן דאמר הכין בכתובות ואיך נפרש דברי רבינא דהוא בתרא דלא כהלכתא, והוא ז"ל פירש דה"ג דכ"ע בשלו הן שמין והכא בשלא היתה לו עידיית מעולם ובדעולא קא מיפלגי מ"ד בע"ח בזיבורית אית ליה דעולא וכיון דנעשית אצלו בינונית כעידית מוקמינן ליה אדאורייתא א"נ אתקנתא דהא זיבורית אצלו נעשית בינונית, ומ"ד בע"ח בבינונית לית ליה דעולא אלא אית ליה דר' שמעון דאמר בגטין בריש פרק הניזקין מפני מה אמרה תורה בע"ח בבינונית כלומר אף על פי שהי' ראוי לגבות מן העידיית מפני שגמל עמו חסד אלא שלא יראה אדם שדה נאה לחברו ויאמר אלך ואלונו כדי שאגבנה בחובי, והלכך אף על פי שזה נעשית לו הבינונית כעידית גובה ממנה שאין כאן חשש דאקפוץ ואלונו שהרי עידיית כזו מצויה הרבה לקנות ומוקמינן ליה אדיני', וקיי"ל כעולא, דרבא דהוא בתרא ס"ל כותיה בפרק הנזקין והלכך בע"ח בזיבורית, כן כתב הרב ז"ל.

מה דרכו של עני להוציא פחות שבכלים. וא"ת והא אמרינן כל מילי מיטב הוא ואפילו סובין, י"ל כיון דאמר רחמנא יוציא אליך ודרכו להוציא הפחות שבכלים כאן הודיעך שאם מגביהו קרקע אף הוא מגביהו איזו שירצה ואפילו מזיבורית

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

בדעולא קא מיפלגי. נראה מדלא קאמר אי בעית אימא דכולי עלמא בשל עולם הן שמין דהא קאי אשינויא דשני דפליגי אי בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין משמע דלהאי שינויא ניחא בכל ענין. ולפירוש ר"י דמפרש דלא קאמר הכא דלמר לית ליה דעולא אלא בשיש שתיים ולא יותר נראה לי דלמאן דאמר אינו גובה אי סבר בשלו הן שמין אז ניחא ואי נמי סבר בעלמא בשל עולם הן שמין והויא האי בבינונית דעלמא הכא דאין לו אלא שתיים לית ליה תקנתא דעולא ומאן דאמר גובה אית ליה תקנתא דעולא ואפילו היכא דאין לו אלא שתיים. ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הני מילי דאית ליה שלושה דכי שקיל מבינונית ליכא נעילת דלת אבל היכא דאין לו אלא שתיים אי שקלת מזיבורית יש כאן נעילת דלת. ע"כ. **גליון.**

וז"ל הרב המאירי ז"ל: גדולי הגאונים ז"ל פסקו שבעל חוב בבינונית מפני שהם סוברים שמן התורה בעל חוב בעידיית וחכמים הורידוהו לבינונית וכמו שפסקו גדולי הפוסקים במסכת גיטין והילכך אף בזו בבינונית ועל זו אמרו לית ליה דעולא ולדברי כולם אין צריך לומר שאם היו לו עידיית וזיבורית שהניזקין בעידיית ובעל חוב וכתובת אשה בזיבורית. ולגדולי המחברים ראיתי שפסקו בבינונית וזיבורית שדינו של בעל חוב בבינונית אף על פי שפסקו שדבר תורה בזיבורית. נראה שהם מפרשים כאן דמאן דאמר מבינונית קא גבי אית ליה דעולא כלומר אית ליה בתקנתא דעולא שיהא אף בבינונית וזיבורית דכמה בני אדם אין להם אלא שני מיני קרקע בינונית וזיבורית ואי לא גבי מבינונית איכא נעילת דלת ומאן דאמר בזיבורית סבר דתקנתא דעולא לא שייכא אלא לרובא דעלמא דאית להו שלושה גווני ארעא אבל דלית ליה אלא בינונית וזיבורית לא שייכא תקנתא דמילתא דלא שכיחא ולא עבדו בה רבנן תקנתא. כן נראה לי בפירושה לדעת גדולי המחברים.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

ולענין ביאור בגוף דבריו של עולא מה ראייה מקרא דבחוץ תעמוד שיהא גובה מן הקרקע בזבורית והא קרא במטלטלי כתיב ובמטלטלי כל מידי מיטב הוא תדע שאין לומר מיטב הוא אלא בפרעון שיכול למכר ואי לא מזדבן הכא מזדבן הכא אבל קרא במשכון כתיב שאינו עומד לימכר ואין לומר בפחות שבו שהוא מיטב וזהו שאמרו בתלמוד המערב למדו הקרקעות מן המשכונות:

תוספות רי"ד מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

(ט) מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים מה שהקשיתי במהדורא קמא ממאי דאמרן כל מיטלטלי מיטב נינהו. נראה לי לתרץ גבי נזקין אמרינן הכי דאי מיטב יהיב ליה או שוה כסף ואפילו סובין ואף על פי שיש לו כמה דינרי זהב וכסף. אבל גבי חוב אי אית ליה זוזי ללוה לא מצי לסלוקי בקרקע. אלא זוזי יהיב ליה ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלי ובעי לסלוקי בהנהי מטלטלי אמרינן ליה טרח זבין והב ליה דעבד לוח לאיש מלוה לבר מקרקע דאי לית ליה לא מטלטלי ולא זוזי אלא קרקע לא אמרינן ליה טרח זבין והב ליה דהוה מפסדינן ליה טובא שאין אדם יכול למכור בכל שעה שרוצה אך אם יזלזל בו הרבה אלא ב"ד יורדין לנכסיו ושמיין לו מהם למלוה כשיעור זוזין וזה שבא למשכנו בבית הוה מצי למימר ליה זיל טרח זבין והב לי זוזי אלא שהוא ירא דילמא שמיט ואכיל להו והילכך דין הוא שיגבוהו ב"ד וימשכנו המעולה שבכליו ומדאמר רחמנא הוא יוציא אליך את העבוט החוצה והוא נפטר בפחות שבכליו מיכן למדנו שגם אם אין לו מטלטלין ויש לו קרקע שמגביהו מן הזיבורית:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קי עמוד א

אתמר: שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה, רב נחמן אמר: זה גובה וזה גובה; רב ששת אמר: הפוכי מטרתא למה לי? אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו. דכולי עלמא - עידית ועידית, בינונית ובינונית, זיבורית וזיבורית, ודאי הפוכי מטרתא הוא, כי פליגי - דאית ליה לחד בינונית ולחד זיבורית, רב נחמן סבר זה גובה וזה גובה, קסבר: בשלו הן שמיין, אתי בעל זיבורית וגבי ליה לבינונית דהוה גביה עידית, ואתא ההוא ושקיל זיבורית; ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי, קסבר: בשל כל אדם הן שמיין, סוף סוף כי אתי ההוא - בינונית דנפשיה קשקיל. ולרב נחמן, מאי חזית דאתי בעל זיבורית ברישא? ליתי בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית, וליהדר וליגבי ניהליה! לא צריכא, דקדים תבעיה. סוף סוף כי אתו למגבי - בהדי הדדי קאתו! אלא לא צריכא, דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית, מר סבר: בשלו הן שמיין, ומר סבר: בשל כל אדם הן שמיין.

רי"ף מסכת כתובות דף סד עמוד ב

איתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בתוך שלו וזה עומד בתוך שלו דכ"ע עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזיבורית הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית רב נחמן סבר בשלו הן שמיין ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמיין וקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני:

הר"ן על הרי"ף מסכת כתובות דף סה עמוד א

וקי"ל הלכתא כר"נ בדיני. יש שדחוו לדר"נ מדתניא בפ' ארבעה אבות נזיקין (דף ז ב) היו לו בינונית וזיבורית נזיקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ותניא אחריתא [דף ח א] נזיקין בבינונית בע"ח וכתובת אשה בזיבורית קשיין אהדדי ואסקה רבינא דכ"ע בשל עולם הן שמיין והכא בדעולא קמיפלגי דאמר עולא דבר תורה בע"ח בזיבורית כו' ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מר אית ליה דעולא ומר לית ליה דעולא ופירוש דהא דתניא נזיקין ובע"ח בבינונית אית ליה תקנתא דעולא אפי' בשאין לו אלא בינונית וזיבורית ומ"ד נזיקין בבינונית ובעל חוב וכתובת אשה בזיבורית לית ליה תקנתא דעולא בהא אלא דוקא היכא דאית ליה עידית ובינונית וזיבורית ומ"מ מסקנת השמועה שם דבשל עולם הן שמיין דלא כר"נ אבל הראב"ד ז"ל הקשה דמר אית ליה דעולא כו' לא משמע דאתקנתא קאי ועוד דכיון דקי"ל כר"נ בדיני יש לו לקיים שיהו דברי רבינא כמותו לפיכך כתב דה"ג דכ"ע בשלו הן שמיין ובדעולא קא מיפלגי דמאן דאית ליה בע"ח בזיבורית אית ליה דעולא הלכך כיון דנעשית אצלו בינונית

כעידית מוקמין ליה אדאורייתא אי נמי אתקנתא דהא זיבורית נעשה בינונית אצלו ומ"ד בע"ח בבינונית לית ליה דעולא אלא אית ליה דר' שמעון דאמר בריש פרק הניזקין [דף מט ב] מפני מה אמרה תורה בע"ח בבינונית כלומר ולא בעידית מפני שגמלו חסד כדי שלא יראה אדם שדה נאה ודירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי הלכך אף על פי שזה נעשית לו הבינונית כעידית כיון שאין כאן חששא אקפוץ ואלונו שהרי עידית כזו מצויה הרבה לקנות מוקמין לה אדיניה וגובה ממנה וקי"ל כעולא דרבא דהוא בתרא ס"ל כוותיה בפרק הניזקין (דף נ א) הלכך בע"ח בזיבורית אלו דבריו ז"ל ומן התימה על הרי"ף ז"ל שכתב שם דמ"ד ב"ח בבינונית אית ליה דעולא ומשמע דקי"ל הכי וא"כ בדרב ששת שייכא וכן הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ט מהלכות מלוה ולוה דבע"ח בבינונית ובפכ"ה פסק כר"נ דזה גובה וזה גובה וצ"ע:

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יט הלכה א

כשירדין בית דין לנכסי הלוה לגבות מהן לא יגבו לבעל חוב אלא מן הבינונית שבקרקעותיו, ודין תורה שיגבה בעל חוב מן הזיבורית שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא וגו' מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכליו אבל תקנו חכמים בבינוניות כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין, במה דברים אמורים בבא ליפרע מן הלוה עצמו אבל הבא ליפרע מן היורשין בין קטנים בין גדולים לא יפרע אלא מן הזיבורית.

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יט הלכה ד

כבר ביארנו שהנזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית, היו לו עידית וזיבורית ניזקין בעידית בעל חוב [וכתובת אשה] בזיבורית, היו לו עידית ובינונית ניזקין בעידית ובעל חוב וכתובת אשה בבינונית, היו לו זיבורית ובינונית בלבד ניזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית.

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק כד הלכה י

שנים שהוציאו כל אחד ט משניהם שטר חוב על חבירו אין האחרון יכול לומר לראשון אילו הייתי חייב לך היאך אתה לוח ממני אלא זה גובה חובו וזה גובה חובו, היה זה במאה וזה במאה ויש לזה עידית ולזה עידית או לזה בינונית ולזה בינונית ולזה זיבורית ולזה זיבורית אין נזקין להן אלא כל אחד ואחד עומד בשלו, היה לזה עידית ובינונית ולזה זיבורית זה גובה מן הבינונית וזה גובה מן הזיבורית.

מגיד משנה הלכות מלוה ולוה פרק כד הלכה י

היה לזה עידית ובינונית ולזה זיבורית וכו'. זה מחלוקת בגמרא שם דר"נ אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר אפוכי מטרתא למה לי ואמרינן התם דטעמא דר"נ הוא מפני שכשיגבה בעל זיבורית בינונית מזה שיש לו עידית ובינונית לא יוכל בעל בינונית לגבותה ממנו מפני שתהיה אצל זה עידית ובינונית שהרי הוא אין לו מעולה ממנה וכשאמרו בעל חוב בבינונית דעתם שבשלו הם שמין וטעמא דרב ששת מפני שבשל עולם הן שמין ופסק רבינו ז"ל כר"נ דהלכתא כוותיה בדיני וכן פסקו בהלכות אבל יש אצלי תימה בדבריו ז"ל שהרי הוא פסק פי"ט במי שהיו לו בינונית וזיבורית שדין בעל חוב בבינונית וזהו כדעת רב ששת וצ"ע ואפשר שאין גירסת רבינו שם כגירסת ספרינו אלא ר"נ דאמר זה גובה וזה גובה אפילו תמצא לומר בשל עולם הן שמין ויש בזה תועלת שיאמר בעל הזיבורית אני רוצה להגבות תחלה ונמצא לאחד עידית ובינונית וזיבורית והוא יגבה ממנו בינונית ונמצא מרויח ורב ששת סובר שיאמר בעל העידית אני רוצה להגבות בינונית שלי תחלה ואח"כ אחזור ואגבנה בחובי וקי"ל כר"נ וגם זה צ"ע וכתבו ז"ל דאפילו לזה עידית ולזה עידית אם אין זמן שוה ועדיין לא הגיע זמן שניהן זה גובה בזמנו וזה גובה בזמנו ופשוט הוא:

כסף משנה הלכות מלוה ולוה פרק כד

[י] היה לזה עידית ובינונית וכו'. הרב המגיד תמה על דברי רבינו שכאן פסק כרב נחמן דסוף כתובות ובפרק י"ט פסק שמי שיש לו בינונית וזיבורית שדין בע"ח בבינונית והניח הדבר בצריך עיון ואף על פי שדחק עצמו לומר דרב נחמן דאמר זה גובה וזה גובה אפילו תמצא לומר דבשל עולם הם שמין יש בזה תועלת וכו' כבר כתב הר"ן דכיון דבהדדי אתו לבית דין למיגבי יהבי ב"ד בינונית לבעל זיבורית ברישא

והדר גבו לה מיניה וא"כ אין מקום לדבריו והרי הוא בעצמו חזר והניחה בצ"ע ועוד קשה לדבריו דלהרי"ף א"א לתרץ כן שכתב בסוף כתובות דרב נחמן סבר דבשלו הם שמין ופסק כוותיה וברישי ב"ק כתב דמאן דאמר בעל חוב בבינונית אית ליה דעולא ומשמע דקיימא לן הכי והר"ן בכתובות הרגיש בקושיא זו בין על הרי"ף בין על רבינו והניח הדבר בצ"ע:

ולכן נ"ל שגירסת הרי"ף ורבינו אינה כגירסת הר"ן דגריס רבינא אמר בשל עולם הם שמין אלא גירסתם כגירסת ספרינו דגריס רבינא אמר בדעולא פליגי וכו' ואם תאמר סוף סוף יקשה דמשמע דבשל עולם הם שמין כיון דאע"ג דלית ליה אלא בינונית וזיבורית גבי בעל חוב בינונית מתוך דברי נמוקי יוסף שכתב בשם הרמ"ה למדנו תירוץ קושיא זו שכתב על ההיא דרבינא דמסתברא דבהאי תירוץא כשהיה לו עידית ומכרה עסקין דומיא דאינך שינויי דאיתא בגמ' וכתב בסוף דבריו ומיהו אי לא הויה ליה עידית ללוה בשעה שלוה נמצא דעידית היא לגבי בינונית דעלמא דקיימא לן בשלו הם שמין והשתא שני הפסקים אמת צדקו יחדו שבפרק זה פסק כרב נחמן ובפרק י"ט פסק כרבינא דהיינו בשהיה לו עידית ומכרה ואזלינן בתר שיעבודא דמעיקרא דאית ליה תקנתא דעולא ותניא אידך לית ליה תקנתא דעולא אלא בתר קרא אזיל ואפילו הו"ל עידית נמי סבירא ליה דלישקול בע"ח מזיבורית וכן פירש"י ורבינו כתב הברייתא כצורתה כמנהגו ועל כרחין ליישבה כמו שפירשתי:

אור שמח הלכות מלוה ולוה פרק כד הלכה י

שם: היה לזה עדיית ובינונית כו' זה גובה מן הבינונית כו':

ראה מש"כ הרב המגיד מה שדברי רבינו סותרים למש"כ לעיל פרק י"ט, ומכבר אמרתי, דברור דעת רבינו דפוסק דבשלו הן שמין (ב"ק ז' ע"ב) כדקיי"ל כרב נחמן נגד רב ששת בדיני, רק דפוסק כאוקימתא דרבינא בריש ב"ק (שם ח' ע"א) דבדעולא פליגי, דלמאן דלית ליה דעולא מסתברא בלית ליה רק בינונית וזיבורית לומר דיגבה מזיבורית, שלא יקפוץ כו', רק משום נעילת דלת למאן דאית ליה דעולא, סבר דכאן שייך נעילת דלת, כיון שלא יגבה רק מזיבורית, וא"כ כיון דבאמת קיי"ל דבשלו הן שמין רק משום נעילת דלת, א"כ הכא שגובה מן הבינונית, ואיכא לדידיה בינונית וזיבורית, בכ"ז אינו גובה רק זיבורית, דכיון דבשלו הן שמין הויה הבינונית לדידיה כעדיית, וזבורית כבינונית, ולא שייך נעילת דלת, כיון שהבינונית לא הויה ליה בשעת ההלואה, רק שקנה אחרי ההלואה, ולא סמך על קרקע זו, דעל קרקע זו לא הלואה, וכמש"כ דאקני לא משתעבד (ב"ב קנ"ז ע"ב), ואף לדידן דקיי"ל דמשתעבד, מ"מ לוח ולוח וקנה הלא משתעבד לתרווייהו, ולשיטת כמה מהקדמונים מצי לחזור, ולא אמרינן בזה אחריות ט"ס, וכיון דלא סמך המלוה ע"ז לא שייך נעילת דלת, וגבי מן הזבורית, כן נראה. ובאית לחד בינונית ולחד זיבורית, דאמר (כתובות ק"י ע"ב) דלית בעל בינונית ברישא וליגבי זבורית, וליהדר וליגביה ניהליה, דפירושו, דא"כ אם תאמר כך תו יעמוד כל אחד בשלו, ולא יגבה כלום חד מחבריה, ובזה לא שייך נעילת דלת, דאטו בשביל שמעותיו כבר בידו ויחשב זה תחת זה יהא נעילת דלת, נעילת דלת לא שייך רק היכי שיבוא לידי גביה בעי למיחזי שיגבה מידי דקפצי עלה זבינא, אבל לא בכה"ג שכבר באו מעותיו תחת ידו ולא יגבה כלום, לכן שפיר פסק דאם לזה בינונית ולזה זיבורית יעמוד כל אחד בשלו, וזה דרך אמיתי בכוונת רבינו:

והא דאמר בגמרא (שם) דאם בעל בינונית יגבה זבורית יהדר ויגבה אותו זבורית, אף ע"ג דבעת ההלואה לא היה לו רק עדיית, אין להקשות מהא דאמר בב"ק (ח' ע"א) דבהיה לו עדיית ומכרה לכו"ע גובה מן הבינונית, דהיא אשתעבדא ליה בשעת הלואה, אלמא דשעבודא עיקר, ואין לומר דהתם אכתי לא פקע שעבודא מינה, דאם אשתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי, דא"כ מלוה ע"פ מאי איכא למימר, דזה בדותא, דבשלמא כשהיה לו עדיית, הלא כבר אשתעבד לו הך בינונית אף אם בשלו הן שמין בתורת בינונית, א"כ כי מכרה, וה"ה דאישתדפה עדיית נשאר שעבודו על בינונית, ולא פקע שם בינונית מינה, אבל כאן בלא הויה לו רק בינונית האם הויה גבי מינה בתורת בינונית, קרא איך שתקראנה, דלגבי דיליה כיון דלית ליה אחריתא בודאי הויה עדיית, ובכ"ז גבי בתורת עדיית אם לית ליה רק עדיית, וכיון שהשיג אחרי זה זיבורית דהויה לגבי דיליה בינונית גבי מינה דידה, דהויה כאילו לא היה לו רק עדיית והשיג בינונית, דאטו מי מפקעת שעבודא מעדיית, רק דהיכי דאיכא עדיית ובינונית גבי מן בינונית, ופשוט מאוד: